

EYÜP SULTAN'DA ADİLE SULTAN TÜRBESİ'NDEKİ PUŞİDE ÖRNEKLERİ

ARŞ. GÖR. EMİNE KETENCİOĞLU

1973 yılında Adıyaman'da doğdu. 1995 yılında Gazi Üniversitesi Mesleki Yayıgın Eğitim Fakültesi El Sanatları Yayıgın Eğitimi Bölümü Nakış Ana Sanat Dalı programından mezun oldu. Lisans tezini "Gaziantep-Nizip Antep İşi İşlemeleri" konusunda hazırladı. 1998 yılında Gazi Üniversitesi Yayıgın Eğitim Fakültesi El Sanatları Yayıgın Eğitimi Bölümü'nün açmış olduğu sınavı kazanarak Nakış Ana Sanat Dalı'na Araştırma Görevlisi olarak atandı.

Halen aynı göreve devam etmekte.

Türk işleme sanatında işlemeli puşidelerin zengin örnekleri vardır. Bunların büyük bir grubu İstanbul'daki hane-dan türbelerinde bulunmaktadır. Geç dönem Osmanlı nakış sanatı konusunda gerek malzeme gerek teknik gerek motif ve kompozisyon çeşitlemeleriyle bilgi veren bu parçalar işleme sanatı tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu parçalar arasında Adile Sultan türbesindeki puşideler eksik bilgilerimizi tamamlamaktadır.

Burada konu Adile Sultan Türbesindeki puşidelerdir. Konu olarak puşideleri özellikle Adile Sultan Türbesindeki puşideleri seçmekteki amacımız puşidelerle (sanduka örtüsü) ilgili bir iki makale dışında ayrıntılı bir çalışmanın ve bu örtülerin işleme ana sanat dalı disiplininin gerektirdiği biçimde dökümantasyonunun şimdiye kadar yapılmamış olmasıdır. Oysa Türk işleme sanatının malzeme, teknik ve süslemeleri açısından önemli örneklerinden olan puşidelerin fotoğraf ve slaytları çekilerek, rö-löveleri çıkarılarak, gözlem fişleri aracılığıyla nitelikleri belirlenerek belgelenmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması gereklidir.

Türbede 1998 yılı yazında yapılan çalışmalarda yedi puşide örneğine rastlanmıştır. Bunlardan ikisinin yapının içinde ve insitü halde, birinin ara bölümde, diğer dördünün ise bahçede korumaya alınmış olduğu görülmüştür (Fotoğraf 1-2).

Bu bildiri yalnız Adile Sultan Türbesi'nde gözlenen puşidelerle sınırlıdır.

Bilindiği gibi Adile Sultan Türbesi Eyüp Sultan'da Bostan İskelesi sok. No: 2'de bulunmaktadır (Fotoğraf 3).

Türbe Mehmet Ali Paşa Türbesi adıyla bilinmektedir. 1849 yılında Sultan Abdülmecit devrinde yani Adile Sultan'ın ölümünden önce inşa edilmiştir.

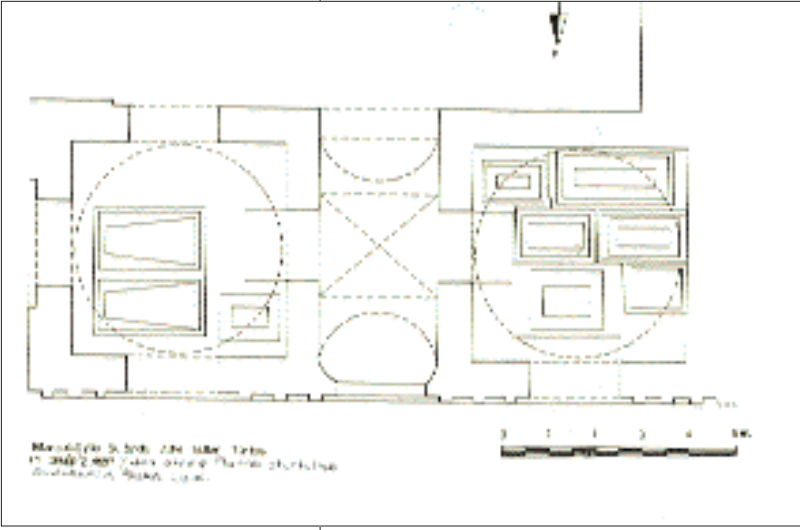
Kaynaklara göre Adile Sultan 23 Mayıs 1826'da II. Mahmut'un Zengin Hanım'dan doğan kızıdır. Sultan Abdülmecid'in kızkardeşi, II. Abdülha-

Fotoğraf 1: İnsitü halinde bulunan sandukalar

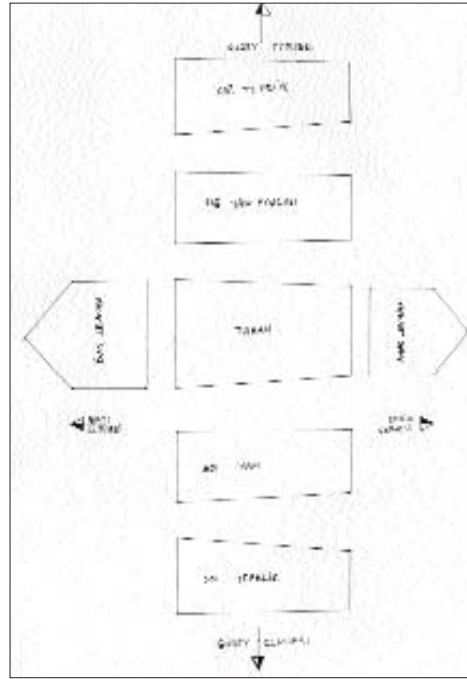
Fotoğraf 2: Türbenin bahçesinde korumaya alınmış sandukaların üstünü örten çadır kaldırıldıktan sonra çekilmiş fotoğrafı

Fotoğraf 3- Adile Sultan Türbesinin genel görünümü.

Çizim 1: İstanbul-Eyüp Sultan'da Adile Sultan Türbesi (Y. Demiriz, 1987)'den alınmış Planma oturtulmuş sandukaların taslak çizimi.

Çizim 2: Puşidelerin kroki çizimi

mid'in halasıdır. Küçük yaşta annesini kaybeden Adile Sultanı II. Mahmut'un baş kadını Nevfidan Kadın büyütmiştir. Sultan II. Mahmut'un çocuklarının eğitime gösterdiği özenle saraydaki özel hocalardan din, edebiyat, müzik ve hat dersleri almıştır. 1845 yılında Tophane Müşiri Mehmet Ali Paşa ile evlenmiştir. Adile Sultan 1899'da vefat etmiştir.

Türbedeki açıklama levhasına göre türbede gömülü bulunanlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

Türbenin sağındakiler:
ADİLE SULTAN

SADRAZAM MEHMET ALİ PAŞA (Adile Sultan'ın eşidir. Deryalık ve sadrazamlık yapmıştır. 1868'de vefat etmiştir).

SIDIKA HANIM SULTAN (Sadrazam Mehmet Ali Paşa ile Adile Sultan'ın küçük yaşta ölen kızlarıdır).

ALİYE HANIM (Sadrazam Mehmet Ali Paşa ile Adile Sultan'ın küçük yaşta ölen kızlarıdır).

İSMAİL BEY (Sadrazam Mehmet Ali Paşa ile Adile Sultan'ın oğullarıdır).

HAYRİYE HANIM SULTAN (Sadrazam Mehmet Ali Paşa ile Adile Sultan'ın kızlarıdır).

Türbenin girişinin solundakiler:

RESAN HANIM (Sultan V. Murat'ın hanımlarındandır. 1890'da vefat etmiştir).

ALİYYE SULTAN (Sultan V. Murat'ın Resan Hanım'dan doğan kızıdır. 1903'de vefat etmiştir).

Dokuzuncu mezar boştur.(1) Bu mezarda türbeye ait eşyaların olduğunu da Doç. Dr. Hikmet Özdemir "Adile Sultan Divanı" adlı kitabında belirtmektedir. Hücrelerinin üstünden kaldırılmış sandukaların kimliği belirlenmiştir. Sandukalar plana taslak çizimle yerleştirilmiş ve numara verilerek belgelenmeye çalışılmıştır. (Çizim 1).

"Genellikle dikdörtgen prizma üzerine oturtulmuş üçgen bir prizma biçimindeki kapaktan oluşan sanduka örtüleri ya bir ya da birden fazla parçadan meydana gelmektedir. Bir parçadan oluşan örtüler (puşideler) dikdörtgen biçimindedir. Birden fazla parçadan oluşan örtüler ise ya kapak ve gövdeyi örten birpuşide ile baş ve ayak ucunu kaplayan puşide levhaları ya da kapağı örten (puşideler) gövdeyi saran örtüler ile baş ve ayak ucunu kaplayan puşide levhalarından meydana gelmektedir. Genellikle puşideler dikdörtgen puşide levhaları ise üçgenle taçlanmış dikdörtgen gövdeyi saran eteklerle ince uzun dikdörtgen biçimindedir. Bu arada sandukayı kaplayan diğer bir ifade ile sandukaya fiks edilmiş örnekler vardır".(2)

(1) Türbenin kuzey cephesindeki levhadan alınmıştır.

(2) Barışta, H. Örcün, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri. Ankara, 24-29 Haziran 1996: S. 94

Adile Sultan Türbesinde ise daha çok 6 (altı) parçadan oluşan ve sandukaya fiiks edilmiş puşideler vardır. Bunlar baş, ayak, tepelik, yan tepelik ve alt yan parçalardan oluşmaktadır.

PUŞİDE ÖRNEKLERİ

1 NOLU PUŞİDE: (fotoğraf 4)

Her parçasının ayrı ayrı çizimleri yapılan puşidelerin tekrar edilen bölümleri çizilmemiş yalnız numaralanmıştır.

Kullanılan Malzemeler:

İşleme lacivert kadife zemin üzerine uygulanmıştır. İşlemenin altında özel olarak hazırlanan çirişli karton, kumaş altında ikinci bir kumaş kullanılmış ve karton üzerine yedi kat tel ile gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile sarılmıştır.

Süsleme gerci olarak gümüş rengi kurt olarak isimlendirilen yay biçiminde kıvrılmış tel kullanılmıştır. Jakobyen atması uygulanan ünitelerin bazı bölümlerde de pul kullanılmıştır.

Uygulanan Teknik:

İşlemede dival işi tekniği uygulanmıştır. Dival işi iğnelerinden, kabartma görünümü yüzeysel sarma ile işlenecek

Fotoğraf 4: 1 nolu puşidenin genel görünümü

Ölçüleri	YUKSEKLİK	ÇATI	TABAN GENİŞLİĞİ	YAN YUKSEKLİK
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	120 cm.	74 cm.	112 cm.	75 cm.
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	93 cm.	63 cm.	96 cm.	54 cm.
Yan Uzunluk	242 cm.			

Çizim 3: 1 Nolu Puşidenin rölövesi.

Kitabesi:

Kuzey Cephe:

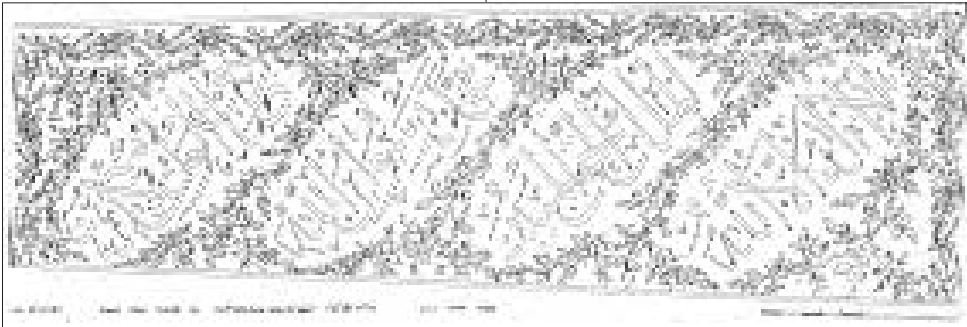
"La ilahe illellah

El Mülkü'l-hakku'l-mubin

Muhammed Resulullah

Sadı'ku'l Va'de'l Emir." (3)

Güney Cephe: Kuzey cephe ile aynı.

motifin yüzeyine bazen karton yapıştırarak, bazen de iplik sarılarak elde edilmiştir. Çiçek ve yapraklarda yarmalı sarma iğnesi, jakobyen atması gözlenmektedir.

Seçilen Konu:

Bitkisel Bezeme: Gül, gonca, yaprak ve dallar, yaban gülleri ve yıldız çiçekleri.

Yazılı Bezeme: Kitabe

Kompozisyon:

Kitabe; gül ve goncalar, gül yaprakları, yıldız çiçekleri, yaban gülleri ve kıvrımlı dallardan oluşan bir bordür ile çerçeve içine alınmıştır (Fotoğraf 5).

Baş kısmının üst bölümünde ise gül, gonca, yaprak ve dallarla oluşturulmuş

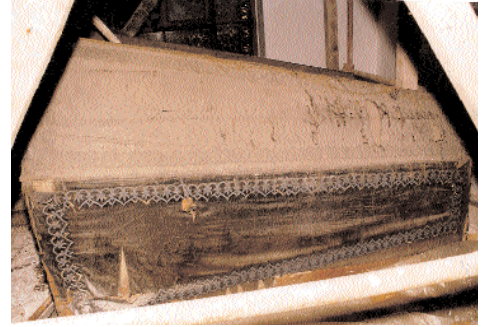
(4) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

(3) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

Fotoğraf 5: 1 nolu puşidenin üst kısmının görünüşü

Fotoğraf 6: 1 nolu puşidenin baş kısmı (batı cephesi)

Fotoğraf 7: 1 nolu puşidenin ayak kısmının görünüşü

Fotoğraf 8: 1 nolu puşidenin yan kısmının görünüşü

Fotoğraf 9: 2 nolu puşide

Çizim 4:2 Nolu Puşidenin (Batı Cephesi)'nin rölovesi.

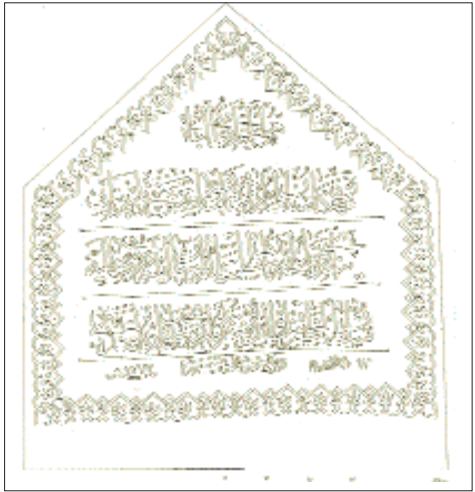
Ölçüleri	YÜKSEKLİK	ÇATI	TABAN GENİŞLİĞİ	YAN YÜKSEKLİK
Baş Kısım (Batı Cephesi)	112 cm.	54 cm.	86 cm.	80 cm.
Ayak Kısım (Doğu Cephesi)	77 cm.	41 cm.	57 cm.	47 cm.
Yan Uzunluk	219 cm.			

Kitabesi:

Batı Cephesi: "Hüve'l-hakku'l-Baki

Kuzey Cephesi: La ilahe illallah el-Mülku'l-Hakku'l-emin

Güney Cephesi: Muhammet Resullullah Sadi'ku'l-Va'de'l-emin" 6

raf 6). Ayak bölümü ile kuzey-güney yan cephelerde vazoya yerleştirilmiş yıldız çiçekleri, gül dalları görülmektedir (Fotoğraf 7).

Yukarıda ölçüleri verilen bu örneğin kumaş ve işleminde yer yer kopmalar ve sökümler tespit edilmiştir (Fotoğraf 8). Onarıma ihtiyacı vardır.

2 NOLU PUŞİDE:

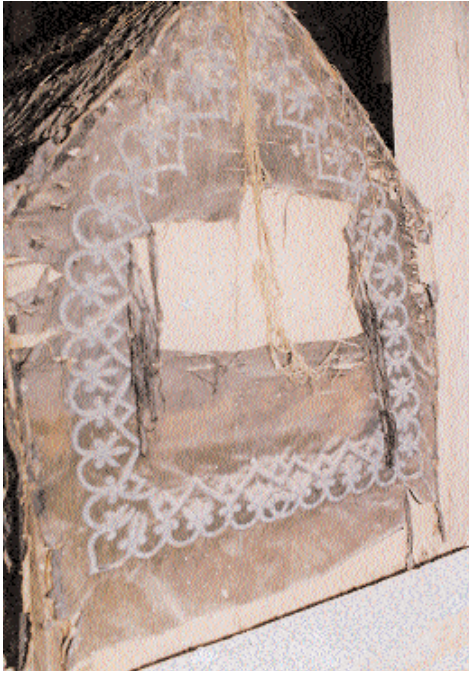
İnsitü halde bulunan puşidelerden biri olan bu örnek üzerindeki kitabeye göre Sultan V. Murat'ın hanımlarından olan Resan Hanım'a aittir (Fotoğraf 9).

Kullanılan Malzemeler:

(5) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

(6) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

bir asma çelenk bulunmaktadır. Asma çelenkle köşe ve tepedeki üçgen birimler benzer çiçekler, yaban gülleri ve yıldız çiçekleri ile dolgulanmıştır (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 10: 2 nolu puşidenin baş kısmının görünüşü

Fotoğraf 11: 2 nolu puşidenin ayak kısmının görünümü

Fotoğraf 12: 3 nolu puşide batı cephesinin görünümü

Ölçüleri	YÜKSEKLİK	TABAN		YAN YÜKSEKLİK
		ÇATI	GENİŞLİĞİ	
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	125 cm.	72 cm.	100 cm.	74 cm.
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	78 cm.	30 cm.	53 cm.	51 cm.
Yan Uzunluk	195 cm.			

Kitabesi:

Kuzey Cephesi: "Muhammet Resu'lullah Sadı-ku'l-Va'de'l ille'l-emin

Güney Cephesi: La ilahe illellahu el-mülkü'l-hakku'l-emin

*Batı Cephesi (baş taraf): Hüve'l-hallaku'l-baki
Cennet Mekan Sultan Han Hamis
Hazretlerinin beşinci evlatları kerime
muhteram kişi Devletlu İsmetlu merhume
Aliyye Sulatan*

Kompozisyon:

Kumaşının çok yıprandığı ve işlemlerinde de yer yer kopmalar gözlenmektedir. Ayak, tepelik ve yan cephelerde çerçeve biçimindeki bordür baş kısımdaki kitabeyi de çerçeve içine almıştır.(Fotoğraf 11).

3 NOLU PUŞİDE:

Sultan V. Murat'ın Resan Hanım'dan doğan kızı Aliyye Sultan'a ait olan ve türbenin kitabesine göre soldaki insitü haldeki diğer örnektir (Fotoğraf 12).

Bu sanduka örtüsünde koyu yeşil kadife zemin üzerine yedi kat gümüş rengi metal bükümlü ipek iplik kullanılarak işleme yapılmıştır. Kurt adı verilen yay görümlü kıvrılmış tel süsleme gereci olarak kullanılmıştır.

Uygulanan Teknik:

Dival işi iğnelerinden düz, verev sarmanın yanı sıra yarmalı sarma iğnesi ile işlenmiştir.

Seçilen Konu:

Bitkisel Bezeme: Yaprak.

Geometrik Bezeme: Zigzag, düz çizgi.

Yazılı Bezeme: Kitabe.

(7) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

Fotoğraf 13: 3 nolu puşide üst bölümünün görünüşü

Fotoğraf 14: 3 nolu puşidenin yan cephesinin görünüşü

Fotoğraf 15: 3 nolu puşide ayak kısmı (doğu cephesi)

Fotoğraf 16: 4 nolu puşidenin genel görünümü

Ölçüleri	YUKSEKLİK	ÇATI	TABAN	YAN
			GENİŞLİĞİ	YUKSEKLİK
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	112 cm.	54 cm.	86 cm.	80 cm.
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	77 cm.	41 cm.	57 cm.	47 cm.
Yan Uzunluk	219 cm.			

Kitabesi:

Batı Cephesi: 'Hüvel-haku'l-Baki

Kuzey Cephesi: La ilahe illallah el-Mülku'l-Haku'l-emin

Güney Cephesi: Muhammet Resulullah Sadıku'l-Va'del-emin' 6

Kompozisyon:

Bu örtünün üst kısmındaki tepelik içinde kenara dayalı bir yazılı bezeme bulunmaktadır. Bu yazılı bezeme simetrik düzende yapraklar ve güllerden bir çerçeve ile kuşatılmıştır. Bu çerçeve bir yıldız çiçeği merkezli kıvrımlı dallar, palmetler ve yapraklarla zenginleştirilmiştir. (Fotoğraf 13).

Örtünün yan cephesinde (kuzey-güney) ise ortada bir yıldız çiçeği, ve yanlarda simetrik olarak oturtulmuş C kıvrımlı dallar, büyük yapraklar ve palmetler vardır. Bunlar kıvrımlı dallar arasına yerleştirilmiş güllerden oluşan bir bordürle çerçevelenmiştir. (Fotoğraf 14).

Ayak kısmı ortada bir karanfilden gelişen C kıvrımlı dallar ve bu dallara serpiştirilmiş kengel yaprakları, süsen, aslanagzı ve palmetlerden oluşan bir asma çelenkle bezenmiştir. Bu asma çelenk üst ve alt ortada örgülü motif ile C kıvrımlı dallar ve kengel yapraklarından oluşan bordürle çerçevelenmiştir. (Fotoğraf 15).

4 NOLU PUŞİDE: (Fotoğraf 16)

Kullanılan Malzemeler:

Zeminde yeşil, kalın yünlü bir kumaşın kullanıldığı bu örnekte yedi kat gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik, işlemenin altında ise özel olarak hazırlanmış çirişli karton kullanılmıştır. Puşide parçaları-

Kullanılan Malzemeler:

Zeminde koyu yeşil kadife bir kumaş kullanılmıştır. 7 kat gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile işlenmiştir.

Uygulanan Teknik:

Dival işi iğnelerinden düz, yarmalı sarma iğnesi ve verrev sarma iğnesi uygulanmıştır.

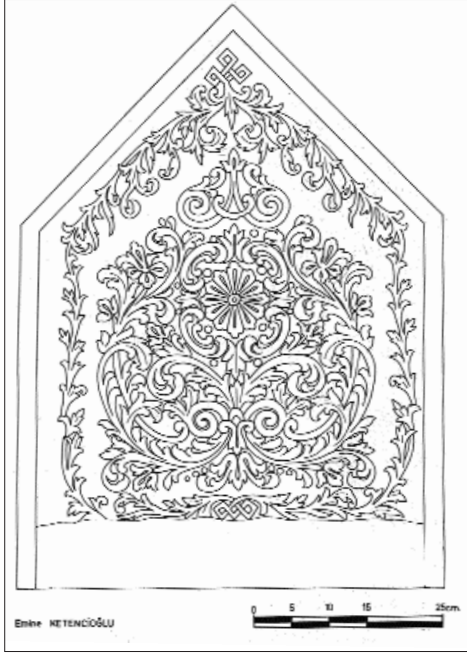
Seçilen Konu:

Bitkisel Bezeme: Yapraklar, güller, yıldız çiçeği, palmetler.

Yazılı Bezeme: Kitabe.

Geometrik Bezeme: Düz çizgi.

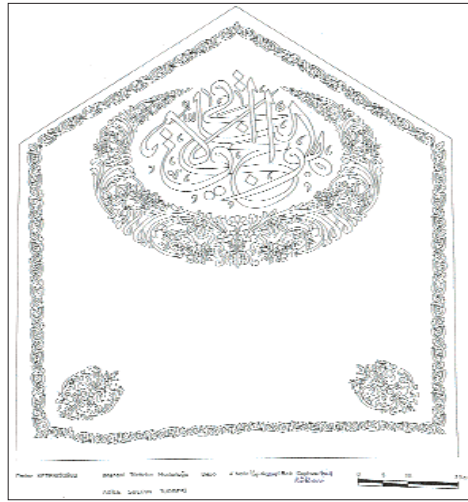
(8) Kitabe Yrd. Doç. Dr. Z. Mehmet İbrahimgil tarafından okunmuştur.

nın birleşme noktaları üzerinde 2 cm. genişliğinde harç görülmektedir.

Uygulanan Teknik:

İşlemede dival işi tekniğinden düz,

Çizim 5: 3 Nolu Puşidenin (Doğu Cephesi)'nin rölövesi

Fotoğraf 17: 4 nolu Puşidenin batı cephesinin görünüşü

Çizim 6: 4 Nolu Puşide (Batı Cephesi)'nin rölövesi

Çizim 7: 4 Nolu Puşidenin (Kuzey Cephesi B)'nin rölövesi

verev, ve yarmalı sarma iğnesi yanı sıra kabartmalar uygulanmıştır (Fotoğraf 17).

Seçilen Konu:

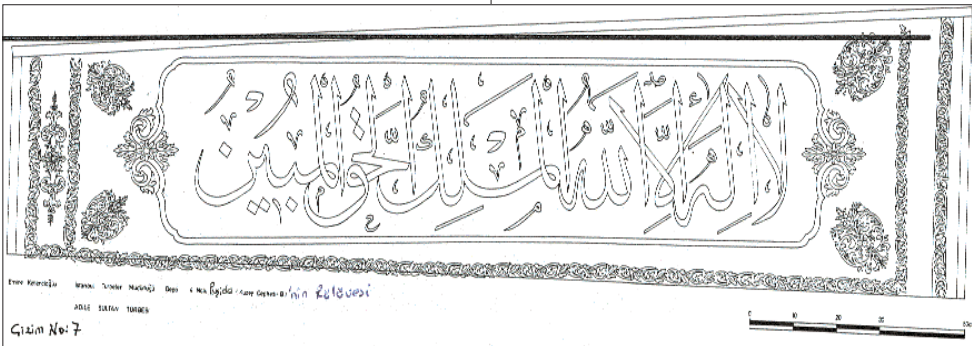
Bitkisel Bezeme: Frezya, yıldız çiçeği, rozet çiçeği, gül ve kengel yaprakları.

Geometrik Bezeme: Düz çizgi.

Yazılı Bezeme: Kitabe.

Kompozisyon:

Puşidenin baş kısmın (batı cephesi) üst bölümünde bir nişan biçimini akla getiren hilal şeklinde frezya, yıldız çiçeği, rozet çiçeği, aşırı "C" ve "S" kıvrımlı dallardan oluşan bir motif bulunmaktadır. Bu motifin ortada kalan boşluğuna kitabe yerleştirilmiştir. Kenar bordürü ise "C" kıvrımlı dallar ve yapraklardan meydana gelmiştir. Alt iki köşede ise yine bu çiçeklerden gül ve kengel yapraklarından oluşan köşe motifleri vardır (Fotoğraf 17). Üst bölümündeki yazı şeridi iki yönde karşılıklı "C" kıvrımlı dallar arasına oturtulmuş yıldız çiçeği ile taçlanmış oval bir madalyon içine oturtulmuştur (Çizim no 6-7).

Fotoğraf 18: 5 nolu puşidenin genel görünüşü

Çizim 8: 5 No'lu Puşide'nin Batı Cephesi'nin Rölövesi.

Çizim 9: 5 No'lu Puşide'nin (Kuzey Cephesi A) Rölövesi.

Ölçüleri	YÜKSEKLİK	TABAN		YAN YÜKSEKLİK
		ÇATI	GENİŞLİĞİ	
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	67 cm.	41 cm.	56 cm.	37 cm.
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	42 cm.	25 cm.	36 cm.	25 cm.
Yan Uzunluk	102 cm.			

Kuzey ve güney cephedeki yazılar 1 nolu örnekteki gibi çerçeve

ye alınmıştır.

Puşidenin kuzey ve güney cephesindeki kitabesi ise şöyledir:

"La ilabe illellah

El Mülkü'l-Hakku'l Mübin

Mubammet Resullullah

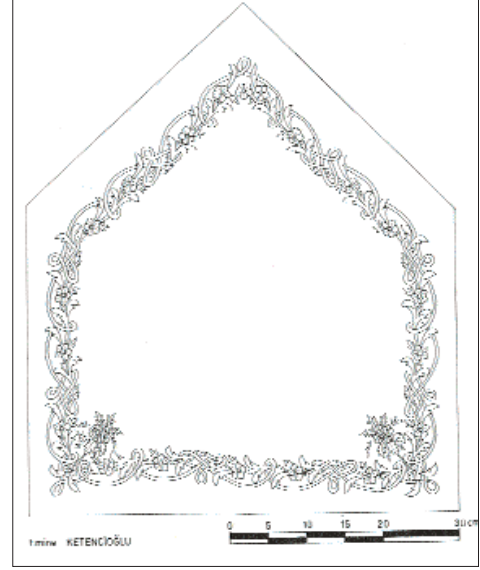
Sadı'ku'l-Va'de'l-emin" 7

5 NOLU PUŞİDE:

(Fotoğraf 18).

Kullanılan Malzeme:

Kalın yünlü yeşil bir kumaş üzerine

yedi kat gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile işlenmiştir.

Uygulanan Teknik:

Puşidenin işleme iğneleri diğer örneklerdeki iğnelerin yanı sıra gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile kordon bükülerek kordon tuturma iğnesi uygulanmıştır. İnce dallar ve yapraklar bu iğne ile işlenmiştir.

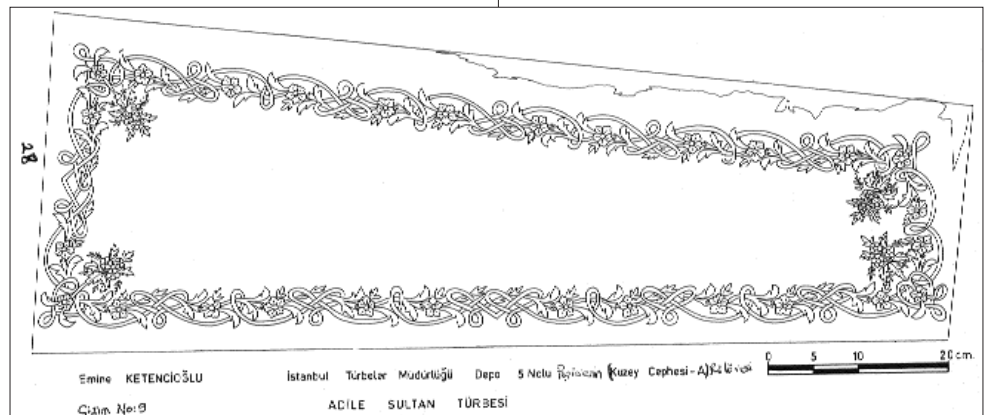
Seçilen Konu:

Bitkisel Bezeme: Karanfiller, "C" ve "S" kıvrımlı dallar yapraklar ve yıldız çiçeği yaprakları.

Kompozisyon:

Küçük karanfiller, aşırı "C" ve "S" kıvrımlı dallar yapraklar ve yıldız yaprakları ile baş, ayak ve yan cephelerinde sadece çerçeve görünümündeki bordürler vardır. Köşeler karşılıklı birer karanfil demeti ile belirlenmiştir (Çizim No 8-9). Puşide de kitabeye rastlanmamıştır.

6 Nolu Puşide: Bu puşide ör-

Emine KETENCİÖZÜ

İstanbul Türbeler Müdürlüğü Depo 5 Nolu Puşidenin (Kuzey Cephesi-A) Rölövesi

Çizim No: 9

ACILE SULTAN TÜRBESİ

Ölçüleri	YÜKSEKLİK	ÇATI	TABAN GENİŞLİĞİ	YAN YÜKSEKLİK
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	44 cm.	41 cm.	64 cm.	
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	21 cm.	30 cm.	44 cm.	
Yan Uzunluk	126 cm.			

Kırcı ve güney cephesindeki yazılar 6 nolu örnekteki gibi çerçeveye alınmıştır. Puşidenin kırcı ve güney cephesindeki kitabeleri ise şöyledir.

*La ilahe illallah
El mülkür l-hakkul-mubin
Muhammet Resullullah
Sadıku'l Vaidel Emin* 8

neği de bahçede koruma altına alınanlardır. Sandukanın üst çatısı (üçgen prizma) ile alt parçası (dikdörtgen prizma) birbirinden ayrı olduğundan sadece elde edilen puşide parçalarının bulunduğu bölümlerinden ölçüleri alınabilmektedir (üçgen prizma bölümü) (Fotoğraf 19).

Kullanılan Malzemeler:

Fotoğraf 19: 6 nolu puşidenin genel görünümü

Fotoğraf 20: 6 nolu puşide baş kısmının görünümü

Çizim 10: 6 No'lu Puşidenin Batı Cephesi'nin Rölövesi.

Çizim 11: 6 Nolu Puşide (Güney Cephesi-B)'nin Rölövesi

İşleme bordo kadife zemin üzerine uygulanmıştır. İşlemenin altında özel olarak hazırlanan çirşli karton, kumaş altında ikinci bir kumaş kullanılmış ve karton üzerine yedi kat tel ile gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile sarılmıştır.

Süsleme gereci olarak gümüş rengi kurt olarak isimlendirilen yay biçiminde kıvrılmış tel kullanılmıştır. Jakobyen atması uygulanan ünitelerin bazı bölümlerde de pul kullanılmıştır.

Uygulanan Teknik:

İşlemede dival işi tekniği uygulanmıştır. Dival işi iğnelerinden, kabartma görünümü yüzeysel sarma ile işlenecek motifin yüzeyine bazen karton yapıştırarak, bazen de iplik sarılarak elde edilmiştir. Çiçek ve yapraklarda yarmalı sarma, jakobyen atması ve pul işi gözlenmektedir.

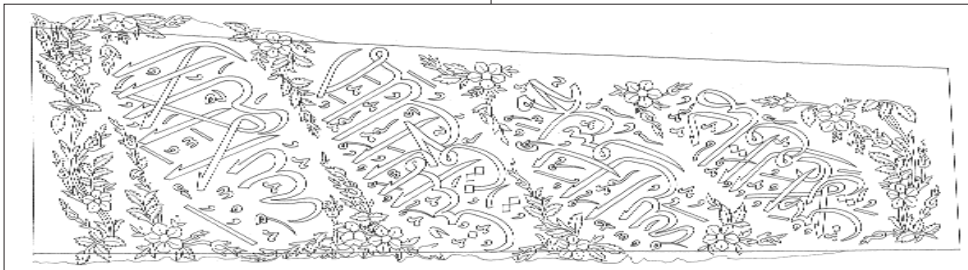
Seçilen Konu:

Bitkisel Bezeme: gül ve goncalar, gül yaprakları, yıldız çiçekleri, yaban gülleri, rozet çiçeği ve kıvrımlı dallar.

Yazılı Bezeme: Kitabe.

Kompozisyon:

Kitabe; gül ve goncalar, gül yaprakları, yıldız çiçekleri, yaban gülleri, rozet çiçeği ve kıvrımlı dallardan oluşan bir bordür ile çerçeve içine alınmıştır (Çizim no 10).

Fotoğraf 21: 7 nolu puşidenin genel görünümü

Fotoğraf 22: 7 nolu puşidenin yan cephesinin görünüşü

Fotoğraf 23: 7 nolu puşidenin yan cephesinin görünüşü

Ölçüleri	YÜKSEKLİK	ÇATI	TABAN	YAN
			GENİŞLİĞİ	YÜKSEKLİK
Baş Kısmı (Batı Cephesi)	106 cm.	52 cm.	83 cm.	77 cm.
Ayak Kısmı (Doğu Cephesi)	68 cm.	35 cm.	53 cm.	46 cm.
Yan Uzunluk	178 cm.			

Puşidenin kuzey ve güney cephesindeki kitabesi:

"La ilabe illellab
El mülkü'l-Hakku'l-mübin
Mubammed Rasulullab
Sadıku'l Va'de'l Emin" (8)

7 NOLU PUŞİDE:

(Fotoğraf 21).

Puşide parçaları yıprandığı için görüntüleri ya sandukaya ya da örtüye ilıştırılarak alınmıştır. (Fotoğraf 22).

Kullanılan Malzemeler:

İşleme bordo kadife zemin üzerine uygulanmıştır. İşlemenin altında özel olarak hazırlanan çirişli karton, kumaş altında ikinci bir kumaş kullanılmış ve karton üzerine yedi kat tel ile gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik ile sarılmıştır.

Süsleme gereci olarak gümüş rengi kurt olarak isimlendirilen yay biçiminde kıvrılmış tel kullanılmıştır. Jakobyen atması uygulanan ünitelerin bazı bölümlerde de pul işi kullanılmıştır.

Uygulanan Teknik:

İşlemede dival işi tekniği uygulanmıştır. Dival işi iğnelerinden, kabartma görünümü yüzeysel sarma ile işlenecek motifin yüzeyine bazen karton yapıştırarak, bazen de iplik sarılarak elde edilmiştir. Çiçek ve yapraklarda yarmalı sarma işi, jakobyen atması gözlenmektedir.

Seçilen Konu:

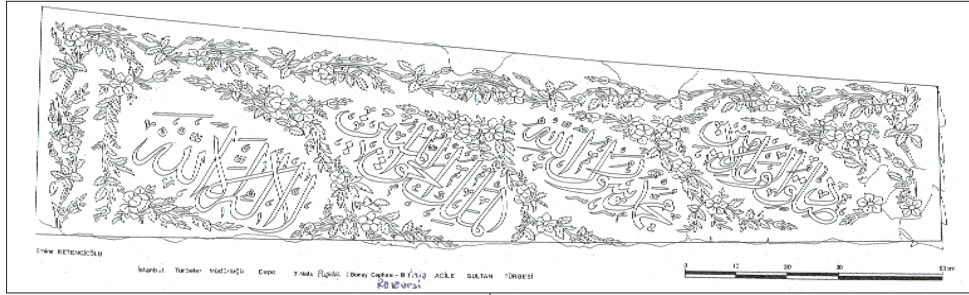
Bitkisel Bezeme: Gül ve goncalar, gül yaprakları, yıldız çiçekleri, yaban gülleri ve kıvrımlı dallar.

Yazılı Bezeme: Kitabe.

Kompozisyon:

Kitabe, gül ve goncalar, gül yaprakları, yıldız çiçekleri, yaban gülleri ve kıvrımlı dallardan oluşan bir bordür ile çerçeve içine alınmıştır. Baş kısmının üst bölümünde ise gül, gonca, yaprak ve dallarla oluşturulmuş bir asma çelenk bulunmaktadır. Asma çelenkle köşe ve tepedeki üçgen birimler benzer çiçekler, yaban gülleri ve yıldız çiçekleri ile dolgulanmıştır. Ayak bölümü ile kuzey-güney yan cephelerde vazoya yerleştirilmiş yıldız çiçekleri, gül dalları görülmektedir. İşleme kompozisyon bakımından 1 nolu örneğe benzemektedir.

Puşidenin kuzey ve güney üst bölümündeki yazılı bezemeler yine 1 nolu örnekteki gibi güller, goncalar, yaban gülü, yıldız çiçeği, rozet çiçeği, gül yaprakları, karanfillerden oluşan bordürle çerçeve içine alınmıştır. Ayrıca baş kısmın üst bölümü ve yan cephelerde kenar suyunu güller, yapraklar, kıvrımlı dallar ve tomurcuk

Fotoğraf 24: 7 nolu puşidenin batı cephesinin görünüşü

Çizim 12: 7 No'lu Puşide (Güney Cephesi-B)'nin Rölövesi.

güller oluşturmaktadır. Gümüş rengi metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik bükülerek kordon tutturma iğnesi ile dallar ve yapraklar oluşturulmuştur (Çizim No 12).

Sonuç olarak denilebilir ki:

Malzeme olarak kadife ve süet zemin üzerine karton, karton üzerlerini sarmak için metal iplikle bükümlenmiş ipek iplik kullanılarak dival işi uygulanmıştır. Bu iğne ile yapılan bezemelerde yer yer yüzeysel sarma ile sağlanan yarma iğnesi, kordon tutturma iğnesi ve Jakob-yen atmasına da rastlanmaktadır. Kabartma biçiminde gözlenen motiflerinin altı iplik ile dolgulanmıştır. Çiçek ve gonzaların bazı bölümlerinde süsleme gereci olarak pul ve tırtıl olarak isimlendirilen zigzag görünümünde ince metal iplikten oluşan gereç kullanılmıştır. Örnekler bitkisel, geometrik, yazılı, ve karışık bezemelerle süslüdür. Dogadan stilize edilerek ele alınmış çiçekler arasında güller dikkat çekmektedir. Motiflerin oluşumundan yer yer naturalist izlenimler algılanmakla birlikte renklendirmedeki antinaturalist tavır, bitkilerin gerçekten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu olgu zaman zaman çiçeklerin arasına serpiştirilmiş farklı dal ve yapraklarla güçlendirilmiştir. Kompozisyonlar san-

dukanın biçimine göre tasarlanmıştır. Her parça ayrı ele alınmıştır. Ancak bütün parçalar bir bütünlük anlayışı içinde kompoze edilmiştir.

Kısaca bir bildiri kapsamında bire bir çizilmiş rölöveleriyle, fotoğraflarıyla ve özet bilgilerle tanıtmaya çaba harcayan yedi sandukaların örtülerinin iki tanesinde kitabe ve tarih vardır. Diğer dört örnekte sadece Kelime-i Tevhid yazılıdır. Örnekler rengini kaybetmiş durumdadır. İşleme kumaşlarda yer yer kopmalar ve yırtılmalar tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmalarla elde edilen bulguların türbenin onarımında kullanılması ve yeni çalışmalara ışık tutması dileğimizdir.

KAYNAKÇA

1- BARIŞTA, H. Örcün., "19-20. Yüzyıl Yazılı Bezemeli Türk İşlemeleri İstanbul Hanedan Türbelerinden Puşide ve Puşide Levhalarından Örnekler" V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Seksiyon Bildirileri. Ankara. 24-29 Haziran 1996 "T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları: 1904" "Türk Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 249" "Seminer Kongre Bildirileri Dizisi: 56" THK Basımevi, Ankara. 1997

2- DEMİRİZ, Yıldız., "Eyüp'te Türbeler" "Kültür Bakanlığı Yayınları: 1050" "Tanıtma Eserleri Dizisi: 14" İstanbul, 1987

3- ÖZDEMİR, Hikmet., "Adile Sultan Divanı" "T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi" Ankara, 1996

4- İBRAHİMGİL, Z. Mehmet, Kitabeler İBRAHİMGİL Z. Mehmet tarafından okunmuştur.